

DIRECCIÓN Y REDACCIÓN.
CARRER DE LA PRINCESA,
número 4, pis 2.

2 cuartos.

ANUNCIS
A PREUS LA BARRETINA. CIENCIAS
EQUITATIUS.

SEMMANARI POPULAR.

SUMARI

DE LAS MATERIAS QUE CONTÉ AQUEST NÚMERO.

Advertencias.—Artíclcs científichs: *L' Univers* (continuació).—
Planys y Esperansa, poesia per F. de S.—Rum Rum, per F.—En la Plassa Real, poesia per Nofre Fiter.—Teatres, per Un Trompa.—Corrandas, per E. Senties.—Solutions à la xaradeta y al geroglífich del número passat.—Xaradeta, per Un Obrer.—Geroglífich.—FOLLETÍ: *Las Joyas de la Roser*, per Guadalupe Cortes Wighlen.

ADVERTENCIAS

IMPORTANTS Y TRASCENDENTALS.

Tota la gent de be, queda obligada á comprar lo número extraordinari que pensem publicar lo dimecres vinent ab motiu de ser dia festiu lo próximo dijous. Será un número—mal nos està l' dirho—molt bo, y que valdrà... dos quartets. Entesos.

Acedint á las molts peticions que 'ns han dirigit molts persons, hem fet nova tirada dels primers números que s' havian agotat. Los que vulguian completar la novela, poden ja ferho, perque nosaltres ja hem fet lo gasto. Ara que no 'ns fassin quedar malament.

La Redacció agraeix de tot cor las molts felicitacions que se 'ns dirigeixen de tot arreu.

—

ARTICLES CIENTÍFICHS.

L' UNIVERS.

III.

SISTEMA PLANETARI.

(Continuació.)

Corrent, sens dubte, desde sa formació, lo Sol haurá recorregut, següent probablement, una órbita immensa, los camps incommesurables del espay, veient variar constantment las estrelladas perspectivas de los celos. Y no obstant de desde lo mes antich de que 's té noticia, l' aspecte general del cel no ha canbiat pera nosaltres. ¡Mes qué es la vida del home pera poder observar aquests immensos moviments!

Com los animals imperceptibles, com aquellas generacions microscòpicas que omplen d' un torbellí de vida la mes petita gota de aigua, naixent, creixent y morint, tot en un sol instant; aixis passa la vida del home respecte á la duració de aquests sublims moviments. Generacions enteras se han succehit, generacions enteras se succehiran fins que de un modo bastant apreciable hagi variat lo panorama de los celos. ¡Diem generacions! Potser quan nostre sistema arrivi á posarse á la ratlla de las dues estrelles del grupó ó constelació d' Hèrcules, á qui sembla se dirigeix; si existeix nostre petit mon, ja ni tant sols hi haurá memoria de nostras mesquinas fronteras, de nostras mesquinas guerras, de nostre orgull, ni de nostras mesquinas ambicions...

Numerós es lo corteig que segueix al Sol en son viatje per la inmennitat, considerable lo número de mons que reben sos beneficis, absorbint ab sos raigs la llum, lo calor, la electricitat que 'ls hi envia desde son trono. Cent tres son los planetas coneguts fins ara, 22 los satelits; molt mes gran, sens dupte, lo

ADMINISTRACIÓ.
LLIBRERIA DE EUDALT PUIG.

Plassa Nova, núm. 5.

2 cuartos.

LITERATURA,
CIENCIAS
Y ARTS.

número dels cometes viatgers que ja se dignan visitantse de tart en tart, ja deixantse véurer algun dia per' no tornar mes, anant á recorrer altres regions apartadas; infinit es lo número de *bolits*, de pedras meteòricas que vagan per l' espay sens direcció cogneguda.

Tots aquests casos no foren coneguts en un principi. Se creya que sols eran 7 los planetas y encara se contavan com á tals lo Sol y la Lluna. Si be per una altra part no contavan á la Terra com á planeta sino com á centro, no sols del sistema planetari si que tambe de tot l' Univers.

Las distancies dels planetas al Sol son molt variadas. Prencen com á mitat la distancia del primer planeta, l' últim coneget dista del Sol 78 voltas lo que 'l primer. No 's creguia per aixó que 'ls planetas estan collocats de cualsevol modo en lo espay. En la Naturalesa, en tot se troba armonia. Desde la collocació de las molècules en la cristalació de las substancies, fins á la colocació de las sustancies, fins á la colocació de los planetas en lo espay; hi ha sempre armonia, sempre lleys que moltes voltas se amagan á nostra limitada intel·ligencia. En tot se veuen los resultats de la combinació de una intel·ligencia elevada.

La ley de distancies, trobada per Bande, es molt senzilla. Prencen la serie de números:
0 3 6 12 24 48 96 192 384
en que cada número, comensant per lo 6, se forma del anterior multiplicat per 2; y afegint á cada un 4 mitats, resultarà la serie de números següents:

4 7 10 16 28 52 100 196 388.

Donchs bé, considerant que lo primer, qu' es Mercuri, dista com á 4; los que segueixen distan com á 7, 10, 16....

Encara que sols aproximada, es una ley apreciable per sa sensillesa, molt útil quan no 's té un llibre de astronomia á ma, puig es una sèrie molt fácil de recordar.

Lo planeta mes proxim al Sol, es mes petit que la Terra y se anomera *Mercuri*. Lo que gira despres de ell y que distant *Mercuri* com a 4, dista com a 7; es *Venus*. Mes petit que la Terra, encara que poch, aquest planeta se 'ns presenta ab tot son brillo, á causa de la curta distancia que 'l separa de nosaltres. Es lo hermos astre que tant parla á nostre cor, y á qui 's dona lo nom de *estrella del dia*.

Despres de *Venus* y á una distancia desconeguda del Sol, se nota un anell nébulos y bastant brillant á qui se ha designat ab lo nom de *llum zodiacal*. Molt se ha dit sobre sa constitucion, pero poch se sap de cert. Es bastant dificil observarla y encara se ha de fer en certas èpocas del any.

A continuacio ve la Terra que döna voltas en derredor del Sol á una distancia duas voltas y mitja mes gran que *Mercuri*. Es lo planeta á qui correspon la distancia 10 de la lley de Baude. Generalment la distancia de la Terra al Sol, es la que 's pren com a terme de comparació. En tal cas, *Mercuri* dista los $\frac{1}{2}$, ó $\frac{1}{4}$, de lo que dista la Terra.

Totas las distancies que fins aqui hem donat, son relatives. Pera poderse formar idea de totes, ne darem una absoluta. Aquesta es la de la Terra al Sol, que dista 38230000 lleguas. Pera fer mes comprensible aquesta distanca, posarem un exemple molt citat. Si un tren exprés surtis de la Terra cap al Sol recorrent 60 Kilòmetres per hora, —que es una bona velocitat,— necessaria 270 anys per arribar á dit astre. De modo que ja no seriam nosaltres sino los fills y nets de nostres nets, los qui tindrian la *satisfacció* de arribar al astre del dia.

Després de la Terra ve *Mars* de dimensions inferiors á las de la Terra. Correspon al terme 16 de la lley de Baude y dista del Sol una volta y mitja mes que la Terra.

Despres de *Mars*, un planeta de tamanyo grandios, mes de mil voltas mes gran que la Terra, —segueix sa órbita al rededor del Sol: aquest es *Júpiter*. Es lo planeta de major tamanyo, va acompañat de 4 llunas ó satelits y ocupa la distancia 52.

Saturno, es lo planeta següent. Era lo últim coneigt per los antichs; va acompañat de 8 llunas y té un aspecte molt particular per estar cenyit per dos anells; á causa de això se distingeix senyaladament de 'ls restants.

En fi *Uranio* ab 8 satelits y *Neptuno* ab un, guardan las fronteras del sistema coneigt, l' últim 90 voltas mes del Sol que la Terra y per consegüent mes de mil millions de lleguas.

Alguns haurán reparat que *Mars* ocupa la distancia 16 de la escala y *Júpiter* la 52, y que la distancia 28 queda en blanch. Los astronoms notaren també aquest vuit; volgueren, pues, indagar á que 's devia eixa irregularitat de la lley y dirigiren sas observacions envers lo espay que hi ha entre *Mars* y *Júpiter*. Las observacions tingueren un resultat felis y la teoria triunfa. Mes en lloc de un planeta s'en trobaren 4 de dimensions encara molt inferiors á *Mercuri*, y á distancies quasi bé iguals del Sol. Continuant las observacions en aquesta regió, se 'n van observant cada dia de nous, seguidament s'en descubren y per lo que sembla hi ha qui opina que sols se coneixen la miléssima part de 'ls que realment hi ha. Mes tot això pensem ampliar' ho mes endavant, per lo que sols direm que tots aquests planetas son molt petits, pues que un pocb reunits tots los coneiguts, no compondrian la massa de la Terra. De aquí lo nom de planetas telescopichs, puig per sas petitas dimensions sols poden observarse ab lo telescopi. Los descuberts primerament son *Ceres*, *Palas*, *Juno* y *Vesta* y ho foren desde l' any 1801 al 1807: son los mes grans de aquests petits planetas. A fins de 1864 eran ja 81 los coneiguts. S' en descubriren 4 l' any 65; 6 en lo 66 y finalment 4 l' any passat. L' últim de qui temim coneixement fou descubert per Luther lo 23 de novembre de 1867. Se li ha donat lo nom de *Aretusa*. Son pues ja 95 los planetas telescopichs coneiguts que junts ab los 8 de tamanyo major, componen los 103 qu' hem dit. Los descubriments de nous planetas telescopichs van disminuint, no perque n' existeixin pochs mes, sino perque los descuberts son los mes grans y se necessitan telescopis de gran poten-

cia pera poder descobrir los demés.

Tots los planetas ocupan á poca diferencia la distancia senyalada per la lley de Baude, exceptuant lo últim qu' es *Neptuno*, lo qual en lloc de distar del Sol 388, quan la Terra dista com a 10, dista tant sols 300. Es la única irregularitat de la lley.

Despres de *Neptuno* qui ha algun altre planeta? No ho sabem. Que la atracció del Sol arriva molt mes enllà es indubitable, pues hi ha cometes que tenen órbites que se apartan molt mes del Sol que la de *Neptuno*. A mes, la distancia de la estrella mes proxima al Sol es 2000 voltas mes gran que la de *Neptuno*. Es donchs molt gran la distancia de nostre sistema als demés y no seria estrany que mes enllà de *Neptuno* hi hagués un, dos, tres ó mes planetas perteneixents á nostre sistema. La distancia es inmensa. No hi ha, donchs, motiu pera afirmar que estiguia vuida aquella regió del espay.

(Se continuará).

PLANYS Y ESPERANSA.

Un riu pur y jugayre
Per sobre llit d' arena
Ne corra:
La sorra,
D' una de sus riberas, n' es ben plena
De pedretas brillants,
Que semblan diamants.
L' altra n' es ben fornida
D' arbres de verda fulla
Que quan lo riu ab sus aigues las mulla.
Pareix que n' es guarnida
Ab pèrlas tremolences
Y ab altres ornamentals mitj verdencas.
N' hi ha en eixa ribera,
Una brandajadora
Barqueta molt llaugera
Que del riu n' es senyora.
S' hi forma al seu voltant,
Una escuma qu' es blanca,
Com neu.
Prop seu,
Ne corren ben contents,
Una colla de peixos,
Qué com l' or ne son lluents.
Mes jay! que ve l' Estiu
Per totas parts llansant
Se quedat xucladora!
Ay, que deixa de correr
Lo riu, avans joyós!
Ay, que l' arbre frondós
Ja pert
Lo vert
Y plahenter color que l' adornava!
La barca que surava
Tant ayrosa y encisera,
S' ha tingut de posar en la ribera....
Aixís mateix anava
La barca de mon pler
En lo riu falaguer
De ma ditxa plaguda!
La rodejavan bellas il-lusions,
Esperansas tenia á tots cantons...
Mes jay! que ben aviat
Vingue la quedat,
Y prest deixá de correr
Lo riu:
Y fiu,
Que de mon pler la barca esbalhidora,
Se tingués de quedar
Ay! del desengany ben á la voral
En la fresca vorera
D' una font clara que baixa ab primor;
N' hi ha una tendra flor
Qu' es, qué n' es de maca!
En lo fons se retrata,
Y al veurer son color,
Que n' es blanch com la plata,
Esbalhidora, usana y ayrosa s' bressa.

Lo ventitjol la besa
Robantli sa plahenta y blana flaire
Y ab ella se perfuma lo dols ayre...
Mes, ay, que la pobreta
N' es ben prest per una tempesta irada
De terra arrabassada
Restant allá desfeta!

La torsa un cop de vent,
Y pert sa gentilesa cobejada.
La talla l' llamp ardent
Y de las aigues en la font ne cau:
Sa ternesa suau
Se desfá al furor de pluja forta:
Y jay! ja no llansa la floreta morta
Aquell olor que 'ns plau!...

Jay! en lo mon aixís mateix cresqué
Una hermosa nina,
En bondat tant divina
Que conort molts voltas me donguè.
Lo grat perfum que llansavan sus virtuts,
En mon cor ne va fer
Formar il-lusions molts falagueras;
Mes jay de mi, que no sortieren veras!
No, pus que lo vent fer y malabit
De greua malaltia,
Arrabassá ab delit
Aquella gaya fló, esperansa mia!

Donchs, si l' goig meu
Se pert com lo bell riu ó com la flor,
¿Qué faré, mon bon Déu?...
Esperaré Senyor?...
Si, pus axis com tornará
Lo riu,
Quan de governar deixará
L' estiu;
Y axis com, reviurá
La floreta, si n' es ben trasplantada;
També la meva ditxa tornará
Quan pel' estiu del mon
Ay! no sia secada:
Quan en l' envejat cel, sia plantada.

F. DE S.

RUM, RUM.

Per rahons que fàcilment podrán compéndre nosaltres lectors, desistim de publicar las críticas de l' *Urbanitat* y l' *Amor y gratitud*.

Lo dimecres 6 de Maig, vegé la llum pública en *El Principado* un article titulat *Abril*, devut á la ploma de un reputadíssim historiador que com tot hom sab se firma en aquell periódich, baix lo pseudónim de Benjamin. Parlant de las festas que's devian dedicar als poetas forasters, diu lo seguent á favor nostre: «... citantse entre elles, una excursió á la montanya de Monserrat ahont se presentaria lo ball d' en *Serrallonga*. Com que la idea que jo tinch formada d' aqueix célebre lladre (*Bandido*), es molt different de la que segons veig, tenen altres personas; no comprench com aqueix ball pot ser considerat com á obsequi, sent aixís que com mes parescut sigua á la veritat, haurá de ser mes repugnant y mes impropi pera festejar á ningú.» Tràsladem aquest suelto á la *Montaña de Montserrat*.

EN LA PLASSA REAL.

—Panilla! Panilla!
—Paula!
Te estaba esperando!
—Ves!
Dochs pur qui tambien mirava
si ta veyá.
—Pues ya ves...
—He anadu... que á la senyora

